

УДК 338.43:636.5

Галанець В.В., фахівець лабораторії дрібного тваринництва ©
Інститут сільського господарства Карпатського регіону НАН України,
с. Оброшино, Україна

СУЧАСНИЙ СТАН ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ПТАХІВНИЦТВА У ЛЬВІВСЬКІЙ ОБЛАСТІ

Птахівництво є найбільш дієздатною галуззю тваринництва, найбільш мобільною, вигідною, яка може розвиватися на обмеженій території та інноваційно-інвестиційній основі з використанням світового досвіду. Базою для виробництва бройлерного м'яса є великі бройлерні фабрики, які працюють із замкнутим циклом виробництва.

Висока біологічна скороспілість і високий відтворювальний цикл забезпечує ритмічне постачання свіжої висококалорійної продукції споживачам у великі міста, промислові центри, курортні зони з великою концентрацією населення, допомагає успішно вирішувати продовольчу проблему. Із усіх галузей тваринництва вона найбільш дієздатна.

Ключові слова: поголів'я птиці, виробництво продукції, стагнація відродження, світова практика, можливості і перспективи розвитку.

УДК 338.43:636.5

Галанець В.В., спеціаліст лабораторії мелкого животноводства
Інститут сільського господарства Карпатського регіону НАН України,
с. Оброшино, Україна

СОВРЕМЕННОЕ СОСТОЯНИЕ И ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ ПТИЦЕВОДСТВА В ЛЬВОВСКОЙ ОБЛАСТИ

Птицеводство является наиболее дееспособной отраслью животноводства, наиболее мобильной, выгодной, которая может развиваться на ограниченной территории и инновационно-инвестиционной основе с использованием мирового опыта. Базой для производства бройлерного мяса есть большие бройлерные фабрики, которые работают с замкнутым циклом производства.

Высокая биологическая скороспелость и высокий воспроизводственный цикл обеспечивает ритмичное снабжение свежей высококалорийной продукции потребителям в крупные города, промышленные центры, курортные зоны с большой концентрацией населения, помогает успешно решать продовольственную проблему. Из всех отраслей животноводства она наиболее дееспособная.

Ключевые слова: поголовье птицы, производство продукции, стагнация возрождения, мировая практика, возможности и перспективы развития.

UDC 338.43:636.5

Galanets V.V.*Institute of agriculture of Carpathian Region of NAAS Ukraine,
Obroshino, Ukraine***CURRENT STATUS AND FUTURE DEVELOPMENT OFF POULTRY
IN LVIV REGION**

The poultry farming is the most capable industry of stock-raising, most mobile advantageous which can develop on the limited territory and on the innovative investment basis with the use of world experience. A base for the production of broiler meat are large broiler factories which work with the reserved cycle of production.

High biological precocity and high reproductive cycle provides the rhythmic supply of fresh high-calorie products for consumers in the cities, industrial centers, resort areas, with the large concentration of population, helps to solve the food problem. Among all industries of stock-raising it is the most capable.

Key words: *poultry, production, stagnation revival, international practice, possibilities and prospects of development.*

Постановка проблеми. Птахівництво є найбільш дієздатною галуззю тваринництва, може розвиватися навіть в складних умовах не вимагаючи землі і державних субсидій, успішно вирішує продовольчу проблему, розширяючи асортимент високо – цінної продукції, успішно освоює європейські і світовий ринок.

Однак Україна відстає від розвинених зарубіжних країн по ефективності виробництва м'яса птиці і яєць, вимагає в цьому напрямку нових досліджень

У першу десятку найбільших виробників м'яса птиці у світі відносять наступні країни: США, Китай, Бразилія, Мексика, Росія, Ірак, Великобританія, Індонезія, Туреччина.

Водночас у першу десятку найбільших виробників яєць у світі потрапляють такі країни: Китай, США, Індія, Японія, Мексика, Росія, Бразилія, Індонезія, Україна, Франція.

Аналіз останніх досліджень. Проблемні питання розвитку галузі птахівництва в Україні докладно висвітлювалися у дослідженнях Р. М. Мініва, С.В. Сендецької, С.О. Децюри та інших науковців.

Мета дослідження полягає у висвітленні сучасних тенденцій розвитку галузі птахівництва у Львівській області та визначенні перспективних напрямів.

Виклад основного матеріалу. Хоча загальне виробництво яєць в Україні в тому числі і в розрахунку на одну особу, з кожним роком збільшується, однак лише у 2009 році споживання їх на одного жителя досягло науково обґрунтованого рівня – 290 шт. Та все ж до розвинутих європейських країн, де на одну особу на рік припадає 320-350 шт. курячих яєць Україні ще далеко, тому виробникам ще є до чого прагнути.

Після проголошення Україною суверенності з початком переходу до ринкової економіки, що довела свої переваги у всьому світі, до чого наша держава була не підготовлена, допустила суттєві помилки у здійсненні цього процесу, що викликало 20 річну економічну кризу і стагнації галузі сільського господарства (1990- 2010 рр.), насамперед тваринництва.

Повну характеристику цьому періоду дає спеціалізований статистичний збірник "Сільське господарство України в 2010 році", який охопив весь 20 річний період і показує повну деградацію вітчизняного тваринництва (табл.1).

Покажемо це, демонструючи динаміку поголів'я худоби і птиці в сільськогосподарських підприємствах і господарствах населення (табл.1).

Таблиця 1

Поголів'я худоби і птиці в сільськогосподарських підприємствах і господарствах населення України в 1990-2010 рр. (тис. голів)

Види худоби і птиці	рік					2010р. до 1990р., %
	1990	1995	2000	2005	2010	
Сільськогосподарські підприємства.						
ВРХ	21083	13701	5037	2492	1526	7,2
в т. ч корови	1691	4595	1851	866	589	9,5
свині	14071	7152	2414	2602	2625	25,8
Вівці і кози	7165	2423	413	271	298	4,2
Птиця	132267	54074	25353	66625	110561	83,2
Господарства населення						
ВРХ	3540	3856	4386	4022	2968	83,8
В т. ч корови	2187	2936	3107	2769	2042	93,4
свині	5356	5992	5238	4450	4335	81,0
Птиця	113138	95368	98369	95368	83278	82,5

Джерело: складено на основі даних Державної служби статистики України

Важко повірити, що з кожної сотні великої рогатої худоби, що була в сільськогосподарських підприємствах у 1990 році до 2010 року залишилося – 7,2 голови, а з кожної тисячі корів – 9,5 корів, з кожної сотні овець і кіз – 4,2 %.

Господарства населення також потерпіли, але в меншій мірі.

Тваринництво було знищене під корінь, перетворилося в зруйновану збиткову галузь. Промислові тваринницькі комплекси, включаючи і птахівничі, також були зруйновані.

Весь довгий період український внутрішній ринок продовольства заповнювався імпортною продукцією вітчизняної продукції майже не було, але птахівництво вижило.

Перші ознаки оздоровлення ситуації з явилися лише у 2011 році у статистичних збірниках "Україна в цифрах 2011 і 2012 роки" та в статистичному збірнику "Сільське господарство Львівщини за 2012 рік".

Ініціативу тут проявила галузь птахівництва, розпочавши відновлювати зруйновані промислові комплекси і створювати спеціалізовані птахофабрики за взірцем країн ЄС.

В сучасних умовах господарювання птахівництво в Україні та й у світі є одним із основних виробників важливих продуктів харчування, які відзначаються біологічною повноцінністю для організму людини й економічною доступністю для більшості споживачів. В умовах вступу нашої країни до СОТ птахівництво в умовах жорсткої конкуренції з імпортною продукцією, одержало певні переваги, про що свідчить приріст м'яса птиці і яєць в 2011-2012 роках.

Шлях України до світового економічного простору ставить за необхідне подальше підвищення конкурентоспроможності продукції та формування її високої якості у сільськогосподарських підприємствах.

Забезпечення високої ефективності господарювання аграрних підприємств набуває першочергової ваги, оскільки на цій основі формується конкурентоспроможність країни на світовому ринку.

В країнах ЄС будівництво спеціалізованих птахофабрик відбувалося з використанням власних коштів бізнесменів, будь-яка фінансова дотація з боку держави тут була відсутня.

Цю практику продовжили і наші товаровиробники, створюючи спеціалізовані промислові птахофабрики за власні кошти.

Таким чином в умовах недостатніх державних ресурсів відродження птахофабрик стало не тільки поліпшувати раціони людей, розширюючи асортимент високобілкової продукції, але й робити це без субсидій держави.

Сьогодні птахівництво інтенсивно розвивається на всій території України, особливо біля великих міст і промислових центрів, що полегшує збут продукції.

Базою для вирощування курчат-бройлерів є великі промислові птахофабрики на декілька мільйонів голів птиці на рік. Більшість з них працює із замкнутим циклом виробництва.

В середньому за показниками птахофабрик жива маса бройлерів у 7-тижневому віці досягає 1338 грамів, збереженість поголів'я – 93%, витрати корму – 3,67% на 1 кг приросту [1, с.7].

Головною особливістю вітчизняного ринку курятини є його чітка структуризація. Цей ринок контролюють вісім великих компаній. Частка інших виробників не перевищує 10%.

Найуспішнішими кампаніями на ринку є "Миронівський хлібопродукт" і "Комплекс Агромарс". Лідери ринку почали створювати власні бренди, активно використовуючи рекламу, причому як локальну, так і національну.

Структура птахівництва в Україні має такий вигляд: Інститут птахівництва, племінні птахозаводи, племінні птах репродуктори і товарні птахофабрики. За даними ВНО "Укрптахопром" сьогодні галузь об'єднує в Україні 684 птахогосподарства з різними формами власності, з яких 86 господарств спеціалізуються на виробництві племінної продукції, 150 – на виробництві яєць, 82 – на виробництві м'яса, 195 – міжгосподарські птахівничі підприємства. Для забезпечення товаровиробників птахівничої продукції

племінним матеріалом є налагоджена схема взаємозв'язків племінних господарств різного рівня між собою із виробниками товарної продукції.

Для забезпечення товаровиробників племінним матеріалом є налагоджена система взаємозв'язків племінних господарств різного рівня між собою і з виробниками товарної продукції.

Ведеться поглиблена селекційна робота з птицею кросів "Борки 14", "Борки 24", "Борки-колон", "Ломан-Браун", "Беларусь-9" та ін. [1, с.4].

До п'ятірки областей лідерів по виробництву м'яса птиці у 2010 році входили області:

1. Черкаська (35,4%);
2. Дніпропетровська (17,3%);
3. Київська (15,0%);
4. АР Крим (9,1%);
5. Львівська (5,0%).

До п'ятірки областей –лідерів за поголів'ям птиці у 2010 році входили:

1. Черкаська (12,4%);
2. Київська (11,5%);
3. Дніпропетровська (9,0%);
4. Донецька (7,2%);
5. АР Крим (6,2%).

Що стосується господарств населення, то ніякого відношення до промислового вирощування бройлерів вони не мають. Утримують курей 65% господарств населення, але на одне господарство в середньому приходиться всього 12 курей.

Найбільшим стабільним і організованим каналом реалізації м'яса птиці є переробні підприємства. Їм реалізується 71,3% виробленої продукції і лише 22% за іншими каналами [1, с.7]. Основними конкурентами для підприємств торгівлі є міські ринки.

Промислове виробництво курчат-бройлерів стало на найближчі роки одним із найбільш привабливих напрямів бізнесу, що викликається такими факторами:

- біологічна безпечність;
- оптимальне сполучення амінокислотного складу з низьким вмістом холестерину;
- порівняно низькі ціни;
- домашнє вирощування птиці конкуренції бройлерному не складає, промислове виграє за цінами;
- з домашньої курки не можна приготувати того розмаїття готових продуктів як з бройлерів.

Статистичний збірник Головного управління статистики у Львівській області "Сільське господарство Львівщини", що виданий у 2013 році свідчить про те, що у всіх категоріях господарств, включаючи і сільськогосподарські підприємства поголів'я великої рогатої худоби і корів продовжує зменшуватися.

У сільськогосподарських підприємствах взятих окремо поголів'я свиней у 2012 році у порівнянні з 2000 роком зросло в 6,4 рази, овець і кіз – у 4,7 рази, а поголів'я птиці і, включаючи качок, гусей, індиків, курей – у 9 разів (табл.2).

Таблиця 2

Поголів'я худоби і птиці у Львівській області (тис. голів)

Показник	рік						2012 р. до 2000 р., %
	2005	2008	2009	2010	2011	2012	
1	2	3	4	5	6	7	8
Усі категорії господарств							
ВРХ	362,7	299,8	283,7	251,9	237,6	250,5	44,3
у т.ч корови	235,4	177,7	171,7	161,7	155,9	152,4	45,2
Свині	230,2	258,7	305,8	296,3	287,3	306,3	117,5
Вівці і кози	23,5	21,0	22,5	22,6	25,3	28,6	85,4
Птиця	7186,9	7987,1	8148,0	7961,5	8474,8	8826,1	140,8
Сільськогосподарські підприємства							
ВРХ	40,6	28,6	27,2	24,2	24,2	25,3	24,4
у т.ч корови	14,3	10,7	10,8	9,8	9,4	9,2	25,5
Свині	33,6	70,0	104,1	109,5	110,9	127,9	646,0
Вівці і кози	1,0	1,5	2,1	2,0	2,5	3,3	471,4
Птиця	1739,2	3160,3	3161,9	3159,9	3610,8	3850,2	905,5
Господарства населення							
ВРХ	322,1	271,2	256,5	227,7	213,4	225,2	48,7
у т.ч корови	221,1	167,0	160,9	151,9	146,5	143,2	47,6
Свині	196,6	188,7	201,7	186,8	176,4	178,4	74,0
Вівці і кози	22,5	19,5	20,4	20,6	22,8	25,3	77,1
Птиця	5447,7	4826,8	4986,1	4801,6	4864,0	4975,9	85,2

Джерело: складено на основі даних [6]

Тут, слід нагадати, що в обласних збірниках Головного управління статистики інформація приватного бізнесу, якими є спеціалізовані птахофабрики не публікується (що дуже не вигідно для науки), тому опублікована інформація не є повною, адже у Львівській області функціонує 32 спеціалізовані птахофабрики (табл.3).

У сільськогосподарських підприємствах Львівщини у 2012 році порівняно з 2005 роком у розрахунку на 100 гектарів угідь було вироблено м'яса усіх видів у живій вазі у 7,5 рази, у забійній вазі у 7,7 рази більше, що свідчить про поступове відродження тваринництва

Таблиця 3

**Виробництво продуктів тваринництва у розрахунку на 100 гектарів
сільськогосподарських угідь у Львівській області**

Показник	рік						2012 р. до 2005 р, %
	2005	2008	2009	2010	2011	2012	
1	2	3	4	5	6	7	8
Усі категорії господарств							
М'ясо усіх видів у живій вазі	114,5	143,9	146,1	156,2	158,1	165,5	144,5
У забійній вазі	75,5	98,7	100,8	108,8	110,4	117,2	155,2
Свинина у живій вазі	38,7	40,6	46,2	59,0	55,7	60,9	157,4
У забійній вазі	28,3	29,6	33,8	43,0	40,8	44,4	156,9
молоко	858,9	682,2	639,7	620,6	596,8	590,0	68,7
Яйця ,тис. штук	213,3	228,8	219,2	213,8	225,3	197,2	92,5
Сільськогосподарські підприємства							
М'ясо усіх видів у живій вазі	43,0	201,0	219,5	257,1	287,1	322,7	750,5
У забійній вазі	30,8	151,3	164,6	192,8	214,1	240,2	779,9
Свинина у живій вазі	55,9	24,4	42,5	68,3	85,2	77,7	139,0
У забійній вазі	40,0	17,7	30,8	49,7	62,6	70,6	176,5
Молоко	95,1	90,6	92,2	85,1	89,3	102,4	107,7
Яйця тис. штук	95,6	108,9	95,7	88,5	82,9	43,9	45,9

Джерело: складено на основі даних [6]

Висновки. Результати проведеного дослідження дають змогу зробити наступні висновки.

1. Птахівництво в Україні є традиційною галуззю сільського господарства, цьому сприяють кліматичні умови та розвиток зернового господарства. Так як птахівництво є скороспілою галуззю, вона менш капіталовмісна, більш мобільна в умовах ринку, собівартість м'яса птиці є найнижчою, що є найбільш сприятливим фактором підвищення попиту на цей продукт, доступний навіть для споживачів з невеликими доходами.

2. У цілому по Україні і в окремих областях, до яких відноситься і Львівщина, спостерігається стрімкий розвиток птахівництва, тенденція до збільшення поголів'я, обсягів виробництва м'яса птиці і яєць. Основними напрямками розвитку птахівництва стали формування нових спеціалізованих птахофабрик з виробництва продукції птахівництва на індустріальній основі, більш повного використання генетичного потенціалу кросів і порід птиці, впровадження ресурсощадних технологій виробництва, освоєння сучасних методів маркетингу, збуту, реклами.

3. Разом із всім тваринництвом птахівництво Львівської області пережило економічну кризу, період стагнації галузі тваринництва (1990- 2010) і вступило в період відродження з 2012 року, зберігши свої переваги. За період 2000-2012

рр. поголів'я птиці в сільськогосподарських підприємствах зросло у дев'ять разів.

4. Створювати нові механізовані птахофабрики по виробництву яєць і вирощування курчат-бройлерів довелось з нуля. Сьогодні таких підприємств у Львівській області 32. Для їх створення використовувався досвід в першу чергу країн ЄС.

5. Сьогодні Україна займає 21 місце серед країн світу ,які вирощують м'ясо птиці і при збереженні набраних темпів зростання вона має шанси досягти нових успіхів. Проте за рівнем споживання м'яса птиці на одну особу Україна поступається показникам економічно розвинутих країн світу. Якщо в США споживається 43,3 кг в рік курятини на одну особу 43,4 кг то в Україні тільки 22,7 кг в рік (майже у два рази менше).

6. Поряд з виробництвом курячого м'яса птахівництво дає яйця. В Україні спостерігається позитивне сальдо торгівельного балансу яєць і яйце продуктів. Експерти стверджують, що потужність вітчизняних компаній з виробництва яєчних продуктів, дає змогу забезпечити в майбутньому виробництво яєць на рівні розвинутих європейських країн.

7. Для підвищення ефективності галузі птахівництва в Україні і в Львівській області пропонується збільшити обсяги виробництва продукції галузі на індустріальній основі більш повно використовувати генетичний потенціал кросів і порід птиці. освоєння сучасних методів маркетингу, збуту, реклами. При тому питома вага участі у цьому процесі особистих селянських господарств буде і далі скорчуватися, тому, що вони не здатні забезпечувати розвиток галузі на інноваційній основі.

8. Україна – одна з небагатьох держав, що мають надзвичайно потужний природний потенціал, завдяки якому можна не лише забезпечити власні потреби в основних продуктах харчування рослинного і тваринного походження, але й стати експортером високоякісної конкурентоспроможної продукції.

9. Одним із визначених критеріїв отримання високоякісної продукції птахівництва є екологічна чистота. Виробництво екологічно чистих м'яса птиці і яєць передбачає скорочення застосування антибіотиків, хіміотерапевтичних препаратів, відсутність в продукції пестицидів, мікротоксинів.

10. Підвищення економічної ефективності промислового птахівництва включає: забезпечення збалансованості цінових пропорцій у виробництві м'яса птиці. Ціна визначає структуру і виробництва, рух матеріальних потоків, розподіл товарної маси, впливає на рівень життя суспільства. Успіх птахівничого підприємства визначають складові науково обґрунтована цінова стратегія, розумна цінова тактика і правильна методика встановлення цін.

11. Ціна і цінова політика для підприємства – другий після товару суттєвий елемент маркетингової діяльності. Діючі методики ціноутворення мають недоліки, основним з яких є ігнорування фактору рентабельності (рівень рентабельності повинен бути однаковим на всіх етапах руху продукту: сільськогосподарське виробництво, птахофабрика, торгівля).

12. Вплив факторів зовнішнього середовища на птахофабрику може бути як активізованим, так і руйнівним. Для зниження ризику існування підприємств галузі і підвищення їх ефективності необхідна участь держави для удосконалення бюджетної, митної, податкової, грошово-кредитної політики. Розвиток птахівництва важко представити без нівелювання негативного і підвищення ефективного впливу чинників, на які менеджмент не може впливати (зовнішні: природні, політичні, економічні, податкові, експортно-імпорتنі, грошово-кредитні, бюджетна політика).

13. Для розвитку технологічного забезпечення птахівництва необхідно впроваджувати прогресивні енергозберігаючі технології і організацію праці. Згідно діючих санітарних норм і правил в продукції птахівництва не допускається використання гормональних препаратів та окремих антибіотиків.

14. Повністю усунути хімічний метод боротьби зі збудниками паразитарних захворювань на даному етапі розвитку птахівництва, але при проведенні будь-яких ветеринарних обробок з використанням шкідливих препаратів, обов'язковим є чітке та неухильне дотримання чітких правил їх використання [1].

Література

1. Бізнес-план вирощування курей-бройлерів Львівський національний університет ветеринарної медицини та біотехнології імені С.З. Гжицького. – Львів, 2012. – 16 с.
2. Децюра С.О. Україна у світовому виробництві продукції птахівництва // Економіка АПК. – 2012. – № 2. – С. 133-139.
3. Клочко В.М. Продовольча та енергетична безпека України в контексті світових тенденцій // Економіка АПК. – 2012. – №1. – С. 135-138.
4. Минів І.О. Ефективність виробничо-господарської діяльності птахівничих підприємств Львівщини // Економіка АПК. – 2008. – № 2. – С.52-57.
5. Сільське господарство України за 2010 рік. Статистичний збірник. – Київ, 2011. – 826 с.
6. Сільське господарство Львівщини. Статистичний збірник. Головне управління статистики у Львівській області. – Львів, 2013. – 171 с.
7. Україна в цифрах 2011. Статистичний збірник. – К., 2012. – 586 с.
8. Україна в цифрах 2012. Статистичний збірник. – К., 2013. – 588 с.

Рецензент – д.е.н., професор Шульський М.Г.